

Sociální ekonomika jako součást alternativních směrů

Kurz Sociální ekonomie, FF UK a ETF UK

2016/2017

PhDr. Jaroslava Šťastná, Ph.D.

Ekonomie hlavního proudu

**„Ekonomie hlavního proudu stojí na prozatímní syntéze hlavních tezí soupeřících makroekonomických škol“
(Samuelson P., Nordhause W., *Ekonomie*, 2007).**

-

Hlavními tezemi přitom mají na mysli směr

- **neoklasické (neo-liberální) ekonomie**
- a**
- **směr keynesiánství.**

Liberalismus

(Klasická) liberální ekonomie – vychází z díla Adama Smithe, „Bohatství národů“ 1776.

Hospodářská svoboda je jedinou cestou k vytváření bohatství a vše, co jí odporuje, podrobil Smith nesmlouvavé kritice. Vůdčí myšlenkou je představa kapitalismu jako přirozeného řádu. Přirozenou vlastností člověka je egoismus, člověk svou hospodářskou činností sleduje své osobní zájmy. Nezamýšleným důsledkem je pak prospěch celé společnosti

!

Adam Smith

Předpoklad, že sledováním našeho vlastního prospěchu bude automaticky naplňován zájem společnosti jako celku. **Tržní mechanismus jako základní regulátor společnosti.**

Další předpoklad fungování společnosti:
kniha „Teorie morálního cítění“.

Světová hospodářská krize 1929 - 1932

J.M. Keynes

- **Z pozice keynesiánství** naopak tržní mechanismy produkují nerovnováhu především na kapitálových trzích, která pak ovlivňuje ostatní trhy a tento problém musí být řešen zásahy státu do tržního mechanismu
- Např. vytváření agregátní poptávky, regulace trhů, především kapitálových

Poválečná konjunktura v (západní) Evropě + USA, Kanada etc.

- Sociální stát (welfare state)
- Sociální programy
- Nárůst střední třídy - jistoty
- Vzdělanost

Neoliberalismus

- Od 80. let 20.st - reakce na „**over-loaded state**“, nutnost pružnější reakce na reálný stav ekonomiky (M. Thacher, R. Reagan)
- **Z pozice (neoklasických) neo-liberálních modelů** je ekonomika vnitřně stabilní systém schopný samostatně nabýt rovnováhy na všech trzích (výrobků, služeb, peněz, kapitálu, práce, komodit atd.). Teorie tržního ekvilibria.

Specifika neo-liberalismu

- De-regulace „státu“ (privatizace)
- Růst finančního sektoru a jeho dominance nad ostatními sférami „reálné ekonomiky“
- Ekonomizace všech sfér veřejných politik

Soros, G. Nové paradigma pro finanční trhy. Praha: OSF, 2009

Kritika neoliberálních idejí

- 1. **Volné, neregulované trhy** – přinášejí nerovnováhu – spekulativní bubliny.

Krize (hypotéční, realitních trhů, finanční..Rozvírání sociálních nůžek - polarizace bohatství a chudoby. Keller, J. – Tři sociální světy.

- 2. **Racionálně jednající jedinec (homo economicus)**, který maximalizuje svůj užitek-prospěch spotřebou ekonomických statků - takový člověk je sociální deprivant.

-

- 3. **Univerzální prospěšnost mezinárodního obchodu** - ekologické aspekty dopravy(ropa!), upadání regionů a komunit. Diskuse : Globální versus lokální.
- 4. **Růst ekonomiky měřený veličinou HDP** jako záruky blahobytu – i při růstu HDP může docházet k poklesu přírodního a sociálního bohatství. HDP může růst, ale populace jako celek nemusí bohatnout, pouze určité skupiny. Na místo toho např. Well-being Index

Sociální kritika neoliberalismu

- zvyšování sociálních nerovností
(Giniho koeficient)
- prekarizace práce
- nerovné postavení pracovní síly vůči kapitálu
- pracující chudí (working poverty)

www.pribehbananu.cz

Ekologická kritika

- Až do 60. let tvoří základní rámec společenské ekonomicko-sociální diskuse konflikt práce a kapitálu a sociální otázka.
- V 60. letech vstupuje do debaty nový faktor. Je to společenská kritika směřování moderních společností z hlediska udržitelnosti současného hospodářského růstu. Římský klub.
- Ulrich Beck: Riziková společnost

Politická kritika

- Beck, Ulrich. „Moc a protiváha moci v globálním věku“

Moc nadnárodních korporací a jejich tlak na národní vlády

Privatizace veřejného prostoru (media, politika, veřejné služby, urbanistické a architektonické prvky,)

Oligarchizace moci. Demokracie jako fasáda.

Globalizace vs. lokalizace

- GLOKALIZACE – schopnost jednat účinně na místní úrovni s vědomí globálních souvislostí. A vice versa.

Johanisová, N. Kde peníze jsou služebním, nikoli pánem.

Stehlík, 2008

Cílek, V. Krajiny vnitřní a krajiny vnější. Dokořán, 2010

Lokální ekonomiky

- vnitřní trhy jsou schopny produkovat vnitřní produkty, vytváření vlastního ekonomického pole
- Geopolitické ohledy a větší nezávislost na vnějších zdrojích.
- www.lokalni-ekonomika.cz
- H. Daly, H. Henderson, R. Douthwaite
- E.F.Schumacher, Malé je milé
- Johanisová, N. Kde peníze jsou služebním, nikoli pánem. Vimperk: Stehlík, 2008
- Cílek, V.
- Pražská škola alternativ.

Význam místní demokracie

- Místní politika – participační model (plánování a rozvoj lokality a regionu)
- Transparentnost rozhodování a financování
- Místní občanská společnost
- Lokální ekonomika – využití místního potenciálu + přednostní služby místním lidem
- Zdanění??? A místní rozpočty (Švédsko – příspěvky nezaměstnaným částečně z místních rozpočtů.... atd.)

Předpoklady rozvoje místních komunit a ekonomik

- Subsidiarita – klady a rizika

Je sociální ekonomika alternativním přístupem?

(Nad'a Johanisová – diskuse ve Fórum sociální práce)

Alternativní přístupy

- 1. Časové banky
- <http://www.timebanking.org/>
- <http://www.timebanking.org/what-is-timebanking/videos/>

2. Místní měny

Proč nebýt zcela závislí na hlavních měnách

Soros, G. Nové paradigma pro finanční trhy, Nadace OSF
(Praha, 2009)

- soubor Místní měny
- <http://www.lokalni-ekonomika.cz/tne/co-je-lokalni-mena.html>

Ekologicky udržitelné projekty

<http://www.hostetin.cz/index.asp>

<http://blog.groowl.cz/category/mestske-zahrady/>

<http://www.obrazky.cz/?q=+Komunitn%C3%AD+zahrady&sgId=TXR1hvIouX1RQSx09eafhOwokSLbkizjznqNYGwvzL%3D%3D&oq=+Komunitn%C3%AD+zahrady&aq=-1&su=b>

<http://living.iprima.cz/zahrada/chcete-zalozit-komunitni-zahradu-ted-je-nejlepsi-cas>

Lokální multiplikátor (LM3) – metoda měření toku peněz místní ekonomikou

http://cs.wikipedia.org/wiki/Lok%C3%A1ln%C3%AD_multiplik%C3%A1tor

Otázky spotřeby

- **post-moderní konzumerismus** a jeho kritika:
 - ekonomické (vybuzená spotřeba jako motor ekonomického růstu)
 - sociální (reklama - statusové symboly)
 - ekologické souvislosti (nadměrná spotřeba zdrojů surovin, ropy vody, energií)

Jaký model spotřeby ?

- konzumeristický,
- konzumeristický „zelený“
- „Pestří a zelení „ - dobrovolná skromnost (Librová, H., 1994)
- „Vlažní a váhaví“ (Librová, 2003)

Modely spotřeby

- výzkum a debata De – growth (ne-růst)
- v běžném životě 3R (Re-duce, Re-use, Re-cycle)

Udržitelný životní styl

- otázky dobrovolného omezení spotřeby
(Librová, H. Petsří a zelení, Brno: Veronika, 1993. , Vlažní a váhaví. Brno: Doplněk, 2003)
- **styl 3 R: Reduce**
Reuse
Recycle

Karbonová stopa

Pojem karbonová stopa se v ČR kupodivu příliš nezabydlel. V praxi se ale jedná o souhrn všech vypuštěných emisí CO₂ souvisejících s danou činností. Karbonová stopa je v zásadě prospěšný pojem, který při poctivé aplikaci umožní nahlédnout pod pokličku nejedné pseudoekologické technologie. Třeba i fotovoltaické elektrárny totiž mají svoji citelnou karbonovou stopu a stejně tak hybridní vozidla mají podstatně větší karbonovou stopu než je objem vypouštěného CO₂ na 1 km uvedený v technických parametrech vozidla. Samotné snižování karbonové stopy však automaticky neznamená ekologické chování. Někdy je tomu dokonce naopak. Je obecně známé, že diesellové motory mají nižší emise CO₂ než jejich odpovídající benzínové alternativy, ale přesto jsou podstatně méně ekologické, zejména u starších motorů, protože vypouštějí do ovzduší i celou řadu dalších škodlivých látek, což reflektují třeba německé [Umwelt-Plakette](#) nezbytné pro vjezd do center řady velkých měst. Podtrženo a sečteno – snižování emisí CO₂ je určitě bohužel činnost, ale jen v kontextu, kdy v souvislosti s jejich snižováním nedochází k jinému třeba i horšímu poškozování životního prostředí.

Inspirace

- Zelená města (Malmo)
- Další: brainstorming